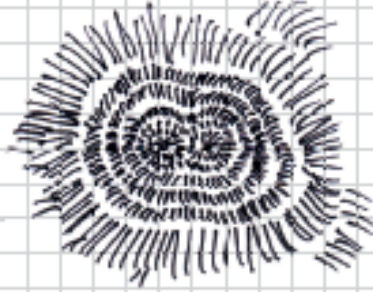

Haritalarda Yeryüzü Şekillerini Gösterme Yöntemleri

Toroma Yöntemi:

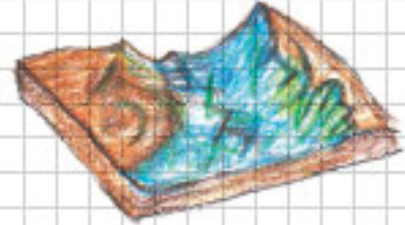
- Bu yöntemde yükselti değerleri eğim yönünde çizilen farklı boylardaki çizgilerle gösterilir.
- Eğim fazlaıysa çizgiler kalın, kısa ve sık
- Eğim azsa çizgiler ince, uzun ve seyrekle olur.
- Düz alanlar ise toronmayarak boş bırakılır.
- Günümüzde fazla kullanılmayan bir yöntemdir.

Gölgeleştirme Yöntemi:

- Yeryüzü şekillerinin herhangi bir yönden eğik açıyla aydınlatıldığı düşünülür.
- Buna göre ışık alan yerler açık, gölgede kalan yerler ise koyu renkle gösterilir.
- Bu yöntemde yükselti basamakları bulunmadığından tam bir profil çıkarma ve yükselti tespit etmede yetersizdir.
- Haritacılıkta yardımcı yöntem olarak kullanılır.

Kobartma Yöntemi:

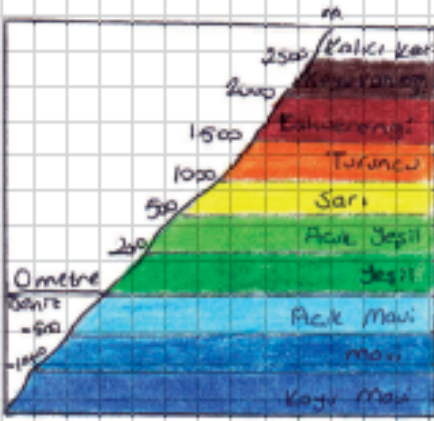
- Yeryüzü şekillerinin belirli bir ölçekle kütletilerek oluşturulan maketleridir.
- Renklendirme yöntemine göre boyanarak 3 boyutlu hazırlanan bu haritalar yeryüzü şekillerini gerçeğe en yakın gösteren yöntemdir.

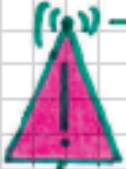
UYARI

Kobartma haritalar, yüzey şekillerini gerçeğe en yakın hâliyle göstermelerine rağmen yapılışı zor ve maliyetli taşıması güç olduğundan yaygın olarak kullanılmazlar.

Renklendirme Yöntemi:

- Bu yöntemle hazırlanan haritalarda (fiziki haritalar vs.) yükselti basamaklarının daha kolay anlaşılmasını sağlamak için renklendirme yapılır.
- Deniz seviyesinden itibaren yükseklik arttıkça yeşil, sarı, kahverengi tonları ile gösterilir.
- Buzullar ve kalıcı karlar beyaz, su kaynakları ise mavi renkle gösterilir.

Renklendirme yöntemi ile çizilen haritalarda renkler doğrudan yeryüzü şekillerini göstermez. Yani yeşil yerler ova, sarı yerler plato, kahverengi yerler dağ demek doğru değildir. Renkler yalnızca yükselti basamaklarını anlamamızı sağlar. Örneğin Göküröva yeşil renkle, Develi Ovası sarı renkle gösterilir.

DİKKAT ET

Eş Yükselti Eğrisi (İzohips) Yöntemi

- Deniz seviyesinden itibaren aynı yükseltideki noktaların birleştirilmesiyle elde edilen kapalı eğrilerdir.
- Genellikle yeryüzü şekillerinin gösterilmesinde en çok kullanılan ve en doğru sonucu veren yöntemdir.

Eş yükselti eğrilerinin özellikleri:

- İzohipsler kapalı eğrilerdir.
- Eğriler birbirleriyle kesişmezler.
- Yeryüzü şekillerinin yükseltilerini ve biçimlerini anlatırlar.
- Eş yükselti eğrisi üzerindeki bütün noktaların yükseltisi aynıdır.
- Birbirini çevrelemeyen komşu izohipsin yükseltisi aynıdır.

✳ Eğriler arasındaki yükselti farkı haritanın tamamında aynıdır. Bu yükselti farkına **ekvidistans** ya da **es yükselti aralığı** denir.

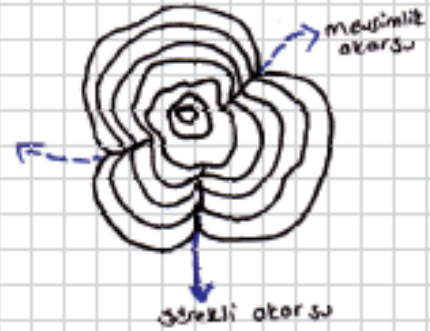
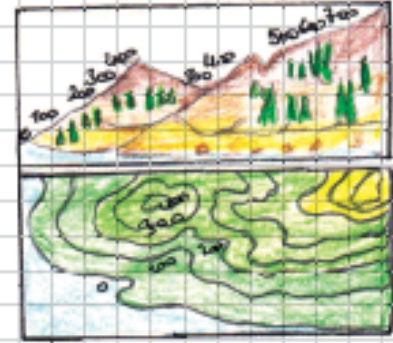
✳ Es yükselti eğrilerinin ne kadar aralıklarla çizileceği (es aralık) haritanın ölçeğine göre belirlenir. Küçük ölçekli haritalarda es aralık değeri büyük, büyük ölçekli haritalarda es aralık değeri küçüktür.

✳ Eğrilerin sıklaştığı yerler eğimin arttığını, seyreklaştığı yerler ise eğimin azaldığını gösterir.

✳ Eğriler üzerinden geçen kesik çizgiler **mevsimlik akarsuları**, düz çizgiler ise **sürekli akarsuları** gösterir.

Es yükselti eğrilerinde yeryüzü şekillerinin gösterilmesi

- Deniz seviyesinden geçen eğriye **kıyı çizgisi** denir. Yükseltisi 0 m.'dir.
- Tepe ve sırtlar arasında kalan alçak yerlere **bayır** denir.
- Dağ ya da tepelerin en yüksek noktasına **zirve** denir.
- İç içe kapalı halkalar şeklinde çizilen eğriler **tepeleri** gösterir.
- Akarsuyun aktığı oluklar olan **vadi** A şeklin de gösterilir. Sırtı ve akarsuyun kaynağıdır ve bu yöne doğru yükselti artar.
- Dağların, vadilerin iki tarafında kalan kısmı **yamaç**tır.
- İki yamaçın birleştiği, su bölünmüş çizgisinin geçtiği sınır **sırt**tır.

- Akarsuların denize döküldükleri yerlerde denize doğru uzanan eğim gettindeki çıkıntılar **delta**lardır. (Akarsular izohipsleri keser.)
- Genesine göre yükseltisi daha az olan alanlar **kapalı çukurluk**lardır. → ile gösterilir.
- İzohips eğrileriyle kıyı çizgisinin birleştiği ya da çok yaklaştığı, dik yamaçlı kıyılar **fales**lerdir. Bu kıyılarda deniz derinliği fazla kıta sahanlığı dardır.
- Eğimin az olduğu yerlerde akarsuyun yatağında yaptığı kıvrımlara **menderes** denir.
- Akarsuyun denize döküldüğü yerde deniz karaya doğru girinti yapmışsa **halic** bulunur.
- Akarsular tarafından derin vadilerle parçalanmış, Genesine göre yüksekte kalan düzlüklere **plato** denir.
- Genesine göre alçakta kalmış düzlüklere **ova** denir. izohipsler oldukça seyrektir.

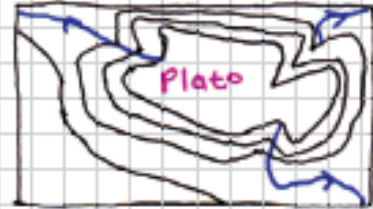
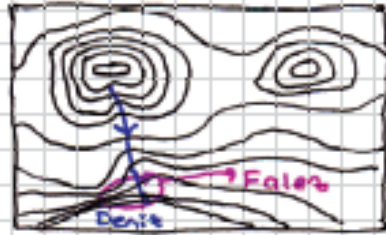
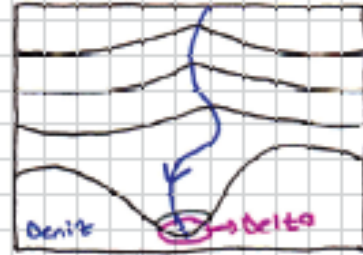
Bir yerde

eğim fazla ise

- ⇒ Akarsuyun akış hızı fazla
- ⇒ Akarsuyun aşındırma gücü fazla
- ⇒ Akarsuyun hidroelektrik potansiyeli fazla
- ⇒ Yol yapımı maliyetleri yüksek
- ⇒ Tarıma uygun arazi az
- ⇒ Tarımda makine kullanımı zor
- ⇒ Akarsuyun içinde taşıdığı maddelerin boyutu büyük
- ⇒ İzohipsler deniz kenarında sıklaşırsa kıta sahanlığı dardır.

eğim az ise

- ⇒ Akarsuyun akış hızı az
- ⇒ Akarsuyun aşındırma gücü az
- ⇒ Akarsuyun hidroelektrik potansiyeli az
- ⇒ Yol yapımı maliyetleri düşük
- ⇒ Tarıma uygun arazi fazla
- ⇒ Tarımda makine kullanımı kolay
- ⇒ Akarsuyun içinde taşıdığı maddelerin boyutu küçük
- ⇒ Kıta sahanlığı geniştir.

1. Aşağıdakilerden hangisi haritayı oluşturan temel unsurlardan değildir?

- A.) Ölçek B.) Yön oku
C.) Harita Başlığı D.) Lejant
E.) Projeksiyon

2. 1/300.000 ölçekli bir haritada 6 cm² gösterilen bir yer gerçekte kaç km² dir?

- A.) 54 B.) 60
C.) 73 D.) 82
E.) 90

3. Yüzey şekillerini gerçeğe en yakın gösteren harita yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A.) İzohips
B.) Renklendirme
C.) Kabartma
D.) Gölgeleme
E.) Tarama

4. Özel haritalar genellikle üzerinde çalışılan konularla ilgili bilgiler verirler.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi özel haritalar grubuna dâhil değildir?

- A.) Jeoloji haritaları
B.) Topografya haritaları
C.) Klimatoloji haritaları
D.) Ekonomi haritaları
E.) Nüfus haritaları

5. I. Akarsular
II. Volkanik dağlar
III. Fay hatları

Yukarıda verilen örneklerden hangileri uzaktan algılama tekniklerinde çizgisel olarak gösterilir?

- A.) Yalnız II B.) I ve II
C.) I ve III D.) II ve III
E.) I, II ve III

Cevap Performansı

1	2	3	4	5
E	A	C	B	C
A	B	A	A	B
C	C	B	E	A
D	D	E	D	E
B	E	D	C	D

Performansını görmek için cevaplarını izaretle, aralarını çizgi ile birleştir.

Doğru Cevaplar

E, A, C, B, C